

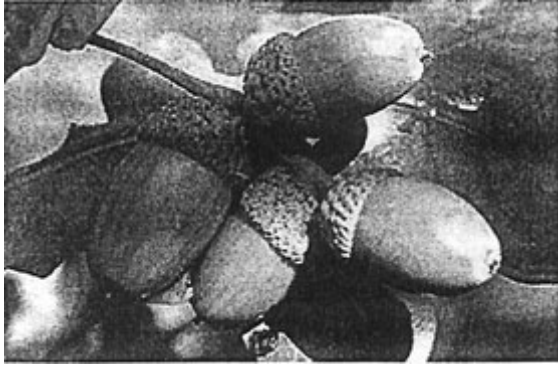

INFOLEHT Nr.23

Eesti Liikumispuudega Inimeste Liidu väljaanne

20.10.2004

Sügistervitus!

Ega sel tänavusel suvel ja sügisel õigupoolest muud vahet polegi kui üks teisest mõne kraadi võrra soojem. Kevadeusulised on arvatavasti päris tükk aega tagasi seadnud end uut kevadet ootama. Hea, kui on ikka midagi oodata ja aeg on ju kiire kuluma. Nii kiire ei peaks meil ometi olema, et kurba ei kuulaks või mahajääjat ei märkaks. Muidugi on võimalik vaid iseene iluks elada, aga siis on su rõõm poole väiksem ja murekoormat kannad üksinda. Pealegi jõutakse ühiselt tegutsedes tulemusteni, milleni igaüks üksinda eluilmaski ei küüni. Olgu selle tõestuseks tänavune ettevõtmine, tänu millele nähakse tuleva aasta riigieelarves puuetega inimestele ette suurem summa, kui algselt planeeriti. Lähemalt on sellest sõjast meie seekordses infolehes juttu. Ometi tahaksin meepotti poetada ka väikse tõrvatilga, lootes siiski, et seeläbi kogu hää kraam kõlbmatuks ei muutu. Olen nimelt arvamusel, et siinjuures mängis oma osa meie "tutvus" Ants Leemetsaga, kes omakorda tunneb ju väga paljusid poliitikuid. Riigieelarve on, tõsi küll, praegusel hetkel veel kinnitamata, ent lootkem, et sedapuhku peavad lubajad oma sõna. Kui mitte, siis on ju veel mõjutusvahendeid, mis teadagi tülilamad, aga inimene peab ikka iseene eest väljas olema.

Tänases lehenumbris on ka teade meie koosoleku kohta. Selleks puhuks tahaksin ühingute inimestele südamele panna, et liidu uue juhatuse valimisel oldaks hoolikad. See on kõigi huvides. Vaadake oma seas teraselt ringi, võib-olla on keegi valmis neid ülesandeid enda peale võtma. Arvestama peab sellega, et kõigepealt on see töö ja vastutus, aga selleks peab olema soov ja muidugi aega. Tunnistan, et minul jäi küll ajast puudu, olen seetõttu mõistagi süümepiinu tundnud, aga see ei vii asja edasi. Nõndasama ei kaunista juhatuse liiget tagasihoidlikkus meie eesmärkide eest seismisel. Vahest oleks mõnelgi mõistlik hüljata oma tagasihoidlikkus juba uue juhatuse valimisel ning anda julgelt märku oma soovist tegutseda? Ja ikka tahaks vaadata staažikate tegijate selja taha – kas on tulemas noort põlvkonda, kes ohjad enda kätte võtaks. Lõpetuseks – tänan kõiki, kellega mul juhatuse liikmena oli võimalik koostööd teha. Nagu eespool mainitud, oli minu osa üsna pisku. Küll olen aga ise rõõmu tundnud sellest mõnusast seltskonnast, kellega suhtlesime. Ja kui pärast tänavust, minu jaoks ränka suve, mõned inimesed küsisid, kuidas ma elan, tegi see südame soojaks, sest mõistsin, et see küsimus polnud suusoojaks esitatud. Usun, et niikaua, kuni tuntakse su käekäigu vastu huvi ja kuni sa ise teistest hoolid, võid olla päris õnnelik sessinatses patuses maailmas.

Kaunist sügist ja häid mõtteid kõigile!

Liina Kusma

OTSUSTAV JA ÄREV SEPTEMBRIKUU

Septembrikuu alguses kogunes Foorum kokkuvõtteid tegema oma mai- ja juunikuisest lobitööst.

Selgus, et polegi tibusid, mida kokku lugeda. Numbrid 2005. aasta riigieelarve eelnõu ridadel samad, vastus nõudmistele rahandusministrilt saamata, peaminister soovib taas kurta muresid sotsiaalministrile. Tal endal kibekiire, pole aega meiega kohtuda ega meid ära kuulata. Pressile ja meiega kohtunud poliitikutele läks teele pressiteade otsusest korraldada oktoobris pikett, sest rahastamisega olukord enam halvemaks minna ei saa ja puudega inimesed sellega enam leppida ei taha. Pressiteates anti teada, et rahanumbrite taga on vaja näha erivajadustega inimesi, kellele mõeldud programmid jäävad piisava rahastamiseta vaid sõnadeks paberil. Lubasime kohtuda enne piketti parlamendierakondadega ja saata veelkordselt kutse kohtumiseks peaministrile. Andsime teada, et üksnes nende kohtumiste konstruktiivne iseloom võib etteaste Toompeal ära jätta.

Piketiks ametlik luba Tallinna Linnavalitsuselt vajalike kooskõlastustega käes, asus korralduskomitee ettenägelikult arutama korralduslikke üksikasju.

Kuue erakonna esimehed said kutse kohtumiseks Tallinna Puuetega Inimeste Tegevuskeskusesse 21. septembriks. Selgituses oli öeldud, et kohtumise tingib vajadus arutada riigieelarvesse planeeritavaid rahalisi vahendeid puuetega inimestele mõeldud ridadel. Parlamendile arutamiseks esitatavas eelnõus olevad summad – 37 miljonit abivahenditele ja 21 miljonit rehabilitatsiooniteenustele ei võimalda 2005. aastal edasimineku, võrreldes käesoleva aastaga.

21. septembril tulid kõigi erakondade esindajad kenasti kohale (tulemata jäi vaid arvestatavatel põhjustel Rahvaliidu esindaja), võtsid istet neile laua äärde rivistatud ratastoolidel ega teinud selle peale teist nägugi. Arutelu iseenesest oli asjalik, meie mureprobleemid ei tekitanud vastuväiteid ja meile lubati ajakirjanike mikrofonide ees (kohtumisele järgnes pressikonverents)

igakülgset toetust, et eelnõus meile vajalikud muudatused läbi suruda. Ka peaministrilt tuli lõpuks nõusolek kohtumiseks. Stenbocki majas ootas meie delegatsiooni ilus kiisu, kell 11 saabusid peaminister ja sotsiaalminister. Peaminister näitas üles asjadest arusaamist ja lubas koos valitsusega üle vaadata 2005.a. riigieelarve, mis oli piketi ajendiks. 30. septembriks lubati meile saata kirjalik vastus konkreetsete ettepanekutega. Puuetega inimeste organisatsioonide võrgustiku rahastamise üle soovitas valitsusjuht jätkata dialoogi Hasartmängumaksu Nõukoguga.

Hommikul välja läinud pressiteade toimuvast kohtumisest andis teada: oleme lootusrikkad, kui riigikogu toetusele lisandub valitsuse tahe probleemid tehniliste abivahendite ja rehabilitatsiooniteenuste rahastamisega riigieelarves lahendada, siis kompromiss leitakse ja piketiotsus tühistatakse. Öhtune pressiteade andis kohtumisest ülevaate positiivses võtmes ja teavitas üldsust 30. septembriks lubatud vastusest.

30. septembri öhtuks vastust veel ei tulnud, selle tõi esimese oktoobri hommik. Sotsiaalministri allkirjaga kiri kinnitas valitsuse nimel, et lisarahad järgmise aasta eelarve tarbeks leitakse. Sõnagi polnud aga käesoleva aasta lisaeelarvest, kust nõudsime täiendavaid summasid abivahendite doteerimiseks, kuna paljudes maakondades oli teenuse osutamine rahade lõppemise tõttu praktiliselt katkenud.

Eelarvete eelnõud olid läinud septembris riigikogusse arutamiseks ja otsustused sõltusid saadikutest. Läbirääkimised parlamendisaadikutega olid andnud kindluse, et meid toetatakse ja muudatusettepanek ka selle aasta lisaeelarvest rahade eraldamiseks tehakse. Foorum otsustas parlamenti ja valitsust usaldada ja tühistas piketiotsuse. 1. oktoobri pressiteates öeldakse: puudega inimesed jälgivad suure tähelepanuga kahe eelnõu menetlemise käiku riigikogus. Kui lubadused ei realiseeru, siis korraldavad puuetega inimesed 3. detsembril, puuetega inimeste päeval, Toompeal meelevalduse.

Kui kõik läheb nii, nagu lubatud, on rahaline võit 15 miljonit krooni:

6 miljonit järgmise aasta eelarves täiendavalt abivahenditele ja rehabilitatsiooniteenustele,

1 miljon HMN-st juurde võrgustiku rahastamiseks,

8 miljonit selle aasta lisaelarvest abivahendite dotatsiooniks.

Me ei tohi unustada, et **see kõik on alles lubaduste tasemel!**

Seepärast jäi jõusse ka 3. detsembri piketiähvardus.

Rahalise võidu kõrval on asjal ka teine, sugugi mitte vähemtähtis pool:

- *suutsime läbirääkimistel käituda arvestatava poolena, esitada selgeid ja argumenteeritud nõudmisi, lõpuni nendele kindlaks jääda;*
- *saime väärtuslikke kogemusi, mis lisavad enesekindlust alustatud tööd jätkata;*
- *leidsime kinnituse vanale tõeale, et ühenduses peitub jõud – Foorumisse kuuluvate organisatsioonide üksmeelne tegutsemine, ühine suur töö kohtumisteks ettevalmistumistel viis eesmärgini, omavahel vaieldi asjad selgeks koosolekutel, poliitikutega kohtumistel esineti ühise platvormiga;*
- *suutsime puuetega inimesi ja nende probleeme avalikkuse ette tuua rohkem kui eelnevatel aastatel – pressiteated, ajakirjanduses ilmunud artiklid ja vastukajad, esinemised erinevates televisiooni- ja raadioprogrammides;*
- *võiksime usutavasti olla eeskujuks ka piirkondlikele ühingutele – samasugune töö, mis toimub riigi tasandil, on võimalik ka omavalitsuste tasandil.*

Piketiga seonduv materjal (pressiteated, memod kohtumistest, vastukajad ajakirjanduses, jm.) on lugemiseks üles pandud meie veebilehel www.elil.ee

Meie kodulehe korrashoidjale Mellale tänud kiire ja operatiivse tegutsemise eest!

Auli Lõoke, tegevjuht

FIMITICi JUHATUS EESTIS

FIMITIC (International Federation of Persons with Physical Disability)

on rahvuslike liikumispuudega inimeste esindusorganisatsioonide katusorganisatsioon Euroopas. FIMITIC on loodud 1953. aastal, praeguseks on katuse alla koondunud 29 liikumispuudega inimeste organisatsiooni üle Euroopa.

FIMITICi tööd juhib 9-liikmeline juhatus, **Tallinnas viibisid president Marija Stiglic (Saksamaa), asepresidendid Voget Klaus (Austria) ja Marjan Kroflic (Sloveenia) ning laekur Walter Kälin (Šveits).**

Föderatsiooni peakorter asub Saksamaal Bonnis. Meie liit ühines organisatsiooniga aastal 1994.

FIMITICil on kombeks korraldada juhatuse aastakoosolekuid eri liikmesriikides, et paremini kursis olla kohapealse tegevusega. Eelmise aasta lõpul küsis president **M. Stiglic** ELILi juhatuse nõusolekut, korraldamaks oma juhatuse väljasõiduistungit sellel aastal Tallinnas. Ettepanek oli ühel päeval

korraldada nõupidamine ELILi juhatusega ja võimalusel ka kohtumine Balti riikide invaorganisatsioonidega, teisel päeval oli neil planeeritud oma juhatuse koosolek.

Algas rutiinne ettevalmistustöö – alates hotellikohtade reserveerimisest päevakorra ja pressiteadete kooskõlastamiseni.

Meiepoolseks ülesandeks jäi kontaktide otsimine ja seminari korraldamine Läti ja Leedu esindajatega, samuti pressikonverents. Kuna töökeeleks oli inglise keel, siis ingliskeelsete materjalide ettevalmistamine nõudis üsna suurt tööd ja aega. Külaliste sooviks oli tutvuda ka riigipoolsete ettevõtmistega puuetega inimestele võrdsete võimaluste loomisel, nõusoleku sellel teemal rääkimiseks andis sotsiaalministeeriumi hoolekande osakonna juhataja **S. Sõmer**. Suurt abi saime Tallinna Linnavalitsuselt ja Sotsiaalministeeriumilt, kes olid võõrustajateks vastavalt lõuna- ja õhtusöögil. Lõunasöögil oli perenaise rollis Tallinna Sotsiaal- ja Tervishoiuameti

tervishoiuosakonna juhataja **E. Tomberg**, ja õhtusöögil, millest võtsid osa ka Läti ja Leedu kolleegid, **S. Sõmer** Sotsiaalministeeriumist.

9. juuli hommik algas Tallinna Puuetega Inimeste Tegevuskeskuse töö ja maja (mis küll remondi tõttu nägi välja üsna õnnetu) tutvustamisega ja jätkus juhatuste kohtumisega. Päeva esimest poolt juhtis ELILi president **A. Leemets**, kes pärast tervitusi andis ülevaate puuetega inimeste olukorrast Eestis ja meie liidu rollist riigi invapoliitikas.

Mõned märksõnad A. Leemetsa ettekandest, mida ilmestas slaidiprogramm:

- kuigi Eesti põhiseaduses on § 28, mis ütleb, et lasterikkad pered ja puuetega inimesed on riigi ja omavalitsuste erilisehoole all, ei ole seda tegelikkuses tunda;
 - olukord ligipäätavuse ja teenuste kättesaadavusega on halb;
- 2003. aasta - Euroopa puuetega inimeste aasta: palju sõnu, vähe tegusid;
- EPI Koda ei täida talle pandud ootusi ja kohustusi puuetega inimeste huvide eest seismisel;
- EPI Fondi roll rahastamisallikate otsimisel on väike, tegeldakse peamiselt vaid hasartmängumaksust saadava raha jagamise ja administreerimisega;
- ELILil on tööjõupuudus (1,5 kohta), mis eivõimalda vajalikul tasemel tegelda probleemidega, kannatab ka rahvusvaheline koostöö;
- senine rahvusvaheline koostöö on olnud kõige parem Soome ja Rootsi, samuti Läti-Leeduga;
- ELILi initsiatiivil on loodud Koostöökoogu ja kokku kutsutud Foorum;
- Foorum teeb lobitööd ja peab läbirääkimisi poliitikutega, et 2005. a. riigieelarvesse saada lisaraha abivahenditele ja rehabilitatsiooni-teenustele, võrgustiku rahastamise suurendamiseks on dialoogi alustatud Hasartmaksu mangu Nõukoguga.
- ELIL peab esmatähtsaks puudeliitude omavahelist tugevat koostööd ja selle kaudu riigi invapoliitika mõjutamist.

S. Sõmer tõi oma ettekandes esile ühe olulisema ülesandena ministeeriumi töös teenuste arendamise seaduse tasemel. Vaja on seadusi, kus oleks jälgitud puudelisuse aspekt,

mitte teha eraldi seadusi puuetega inimestele. Väljakutseteks on hoolekande kontseptsiooni ja tööhõive meetmete elluviimine. Põhjusena, miks invaproblemaatika lahendamine riigi tasandil lonkab, tõi S. Sõmer välja eri institutsioonide halba koostööd. Antakse ainult eksperthinnanguid, kuid konstruktiivne koostöö puudub. Selle valguses on eriti hinnatav hästi käima läinud Koostöökoogu, kus ministeeriumid koos sihtgrupi esindajatega arutavad probleemide eri lahendusvariante. Sellist diskussioonivõimalust pole enne olnud. **M. Stiglic** tutvustas FIMITICi rolli mõjutustegevuses rahvusvahelisel tasemel. Tähtis osa on informeerimisel ja koordineerival tegevusel. FIMITIC on EDFi liige, hetkel on keskpunktis kümne liitunud riigi puuetega inimeste olukord, ühiskonna suhtumine puuetega inimeste probleemidesse, puuetega inimeste organisatsioonide teadlikkuse suurendamine oma liikmete õigustest ja kohustustest. Olulisimaks pidas FIMITICi president ühiskonna suhtumise muutmist puuetega inimestesse ja nende inimõiguste kaitset.

Kella 11.30-ks väljakuulutatud pressikonverentsil olid kohal televisioon, raadio ja kirjutav press.

Kanal2 andis õhtustes uudistes sündmusest ülevaate,

12. juulil ilmus **Eesti Päevalehes** artikkel, kus kajastati kohtumist.

Päeva teisel poolel, mida juhtis **M. Stiglic**, liitusid kohalolijatega Läti ja Leedu delegatsioonid.

Ülevaate puuetega inimeste olukorrast ja liikumisest **Eestis** andis **A. Leemets**, **Leedus I. Chiuni** (Leedu Füüsiliste Puuetega Inimeste Liidu projektijuht) ja **Lätis D. Dadzite** (Läti Liikumispuudega Inimeste Liidu "Pontes" esinaine, "Pontes" koondab peamiselt ratastoolis liikuvaid inimesi).

Leedukate presentatsioon oli muljetavaldav: liidu aastabüdzett on 4.5 miljonit litti, mis saadakse riigilt. See võimaldab igal ühingul palgata kaks töötajat, keskkontoris on tööl 10 inimest. Liit viib ellu elukorterite ja keskkonna kohandamise programmi: riik ostab teenuse (rahastab), liit osutab teenust. Igal aastal kohandatakse paremaks ca 3500 puudega inimese elukeskkonda.

Lätlaste jutt oli märksa kurvem ja palju

lähedasem meie olukorraga. Üldiselt on lätlaste puuetega inimeste liikumine väga killustatud, süsteemi püütakse korrastada. Ühine on meil lätlastega see, et programmid on enamasti head ja ilusad, kuid jäävadki sõnadeks, kuna puudub riigipoolne rahaline kate. Lätis on kaks rehabilitatsioonikeskust,

järjekord sinna saamiseks on viis aastat, iga kuu pääseb ravile ca kolm inimest. Tavaline on, et lapsed ei käi tavakoolides, vaid linnast eemal asuvates erikoolides. Lätis paistab silma puuetega laste rohkus. "Pontesel" puudub oma kontor. Meie oma olukorraga ilmselt oleme Leedu-Läti vahel.

Päeva lõpetades rõhutas FIMITICi president:

- *võidelda tuleb igasuguste diskrimineerimisilmingute vastu;*
- *lobitööd teha igasugusel tasandil;*
- *puudeliskus tuleb eraldi suruda EL põhiseadusesse;*
- *FIMITIC ootab oma liikmetelt aktiivsust – infot oma tegevusest;*
- *lokaalsetele probleemidele laiemal kandepinna saamiseks võib pöörduda FIMITICi poole;*
- *kohtumise materjalid pannakse kohe FIMITICi veebilehele tutvumiseks.*

Mälestuseks kohtumisest ehib meie tuba FIMITICi laualipuke.

Ingliskeelsed materjalid ja pildid kohtumisest leiate aadressilt www.fimitic.org

Auli Lõoke, tegevjuht

PUUETEGA INIMESTE LIIKUMISE JUHTIDE BUDAPESTI RESOLUTSIOON

2004. aasta mais võeti EDF-i liikmeks 12 rahvuslikku katusorganisatsiooni, neist 10 Euroopa Liidu uutest liikmesriikidest ja 2 (Bulgaaria ja Rumeenia) liituvatest riikidest. Läbi Eesti Puuetega Inimeste Koja on ka Eesti Liikumispuudega Inimeste Liit EDF-is esindatud. Bulgaaria, Eesti, Küprose, Läti, Leedu, Malta, Poola, Rumeenia, Slovakkia, Sloveenia, Tšehhi ning Ungari riiklike nõukogude kohtumisel Euroopa Puuetega Inimeste Foorumi poolt kokku kutsutud konverentsil 26. juunil 2004 lepiti kokku järgmises resolutsioonis: **"käsitledes puuetega inimeste õigusi ning esindatust ning puuetega inimeste huvide eest seisvate organisatsioonide rahastamist"**

Puue on inimõiguste küsimus

- Võimuorganid kõikidel tasanditel (rahvusvahelisel, rahvuslikul, piirkondlikul ning kohalikul tasandil) peaksid tunnustama, et puue on inimõiguste alane küsimus.
- Võimuorganid peavad tagama, et puudega inimesed võiksid nautida kõiki oma õigusi: tsiviil-, poliitilisi, sotsiaalseid, majanduslikke ning kultuurilisi, nagu seda näevad ette rahvusvahelised Konventsioonid, ÜRO Standardreeglid, EL Lepingud ja EL Põhiseaduslik lepe ning rahvuslikud põhiseadused.
- Võimuorganid peavad tagama, et puuetega inimeste õigusi kaitstaks kõikide asjakohaste seadusandlike, poliitikakujunduslike ning eelarveliste otsuste puhul.
- Võimuorganid peavad tagama puuetega inimeste kaasamise uue ÜRO rahvusvahelise Puuetega Inimeste Õiguste Konventsiooni ettevalmistustöösse.
- Määratledes puudega inimese juriidilist mõistet, peavad võimuorganid tagama, et sõnastus oleks võimalikult laiahaardeline, et kaasata kõiki rühmi sõltumata nende puudespetsiifikast.

Mitte midagi puudega inimestele ilma puudega inimesteta

- Võimuorganid peaksid tunnustama esindusorganisatsioonidena neid puuetega inimeste organisatsioone, mis on moodustatud puuetega inimeste endi ja puuetega laste vanemate poolt.
- Võimuorganid peaksid tunnustama et puuetega inimeste esindusorganisatsioonid on ainsad, kes on volitatud rääkima puuetega inimeste nimel. Siia alla kuuluvad rahvuslikud kojad – kes tegutsevad kõigi puudeliikide ühise huve nimel – ning eri puudeliike esindavad organisatsioonid ja puuetega laste vanemate organisatsioonid.

- Tugev koostöö valitsuste ning puuetega inimesi ühendavate organisatsioonide vahel on peamiseks tagatiseks, et luua puudega inimestele võrdsed võimalused ning tagada sotsiaalne kaasamine. Kõik tegevused peaks viima ellu dialoogis ning koostöös puuetega inimeste organisatsioonidega. Võimuorganid peavad konsulteerima ning arvestama puuetega inimeste esindusorganisatsioonide arvamusega enne iga asjakohase otsuse tegemist.
- Kõikidel otsustustasanditel peavad valitsused käivitama või parandama puuetega inimestega konsulteerimise mehhanisme, et see konsulteerimine toimuks struktureeritult, tagamaks puudega inimeste arvamuse arvessevõtmine puudega inimesi puudutavates otsustes. See peaks hõlmama: asjakohaste EL seadusandlike aktide kohandamist rahvuslikku seadusandlusse; rahvuslikke tegevuskavasid sotsiaalse tõrjutuse ja vaesuse vastu võitlemiseks; Euroopa sotsiaalse kaitse strateegiat; rahvuslikke tööhõive tegevuskavasid; Euroopa struktuurifondide vahendite jaotust riikides.
- Puuetega inimeste esindusorganisatsioonidel peaks olema õigus nimetada ning koordineerida puuetega inimeste esindajate nimetamist kõikidesse asjakohastesse rahvuslikesse komiteedesse ning teistesse otsustusjõudu omavatesse või nõuandvatesse üksustesse või muudesse üksustesse rahvuslikul, piirkondlikul ning kohalikul tasandil. See puudutab ka nimetamist riiklikesse puuetega inimeste nõukogudesse nendes riikides, kus need on olemas. Samuti kehtib see kõikides asjakohastes valdkondades nagu transport, telekommunikatsioonid, struktuurifondid, tööhõive, sotsiaalteenused, jne.
- Võimuorganid peaksid arutama puuetega inimeste esindusorganisatsioonidega, kuidas tagada puudeteema süvalaiendamine kõikidesse ühiskonnaelu valdkondadesse.

Puuetega inimesi esindavate organisatsioonide avalik rahastamine kui osalusdemokraatia tagamise moodus

- Võimuorganid peaksid pakkuma puuetega inimesi esindavatele organisatsioonidele piisaval määral baasrahastust, võimaldamaks organisatsioonidel ellu viia väga olulist poliitika mõjutamise ning puuetega inimeste esindamise tööd. Üldiselt on suur vajadus selle järele, et võimuorganid suurendaksid puuetega inimeste esindusorganisatsioonidele osutatavat rahastust. See rahastamine peaks olema piisav, tagamaks nii tugev rahvuslik koda kui ka tugevad puudespetsiifilised organisatsioonid. Võimuorganid peaksid tagama rahastuse ka puuetega inimeste organisatsioonidele piirkondlikul ning kohalikul tasandil, et viia ellu poliitika kujundamise ning puuetega inimeste esindamistööd.
- Puuetega inimeste organisatsioonidele osutatav rahastamine ei tohiks mingil juhul piirata puuetega inimeste liikumise sõltumatust, vaid puudega inimesed peaksid saama vabalt väljendada oma soove ning nõudmisi vastavalt sättele, mida uues Euroopa põhiseaduslikus leppes on nimetatud *osalusdemokraatiaks*.
- Avalik rahastamine rahvuslikele kodadele peaks olema piisav, et palgata alaline tegevõtjaskond, mis on võimeline jälgima ja mõjutama kõiki asjakohaseid poliitikavaldkondi rahvuslikul tasandil. Rahastamine peaks olema piisav, et tagada rahvuslike kodade aktiivne esindatus Euroopa ja rahvusvahelisel tasandil, kaasa arvatud võimaldada neil osaleda asjakohastel koosolekutel ning võrgustike töös.

**Käesolev resolutsioon on edastamiseks rahvuslikele valitsustele,
Euroopa Komisjonile, Euroopa Parlamendile
ja kõikidele asjast huvitatud osapooltele.**

Budapest, 26. juuni 2004

ANTSUGA ANTSUST

Ants Paju, meie liidus seni kõige kauem presidendiametit pidanud inimene, on väga liikuv ja vahel peaegu tabamatu. Seegi kord ei kohtunud me esimesel katsel ja et aega oli niikuinii vähe, ei hakanud me enam mälestusi heietama, vaid astusime pikema jututa tänasesse.

“Oled Jõgeval?” pärisin. “*Ma olen ringiga kodus Jõgeval tagasi*”, kinnitas tema.

Tegin ettepaneku rääkida rahvusvahelisest graniitskulptuuride festivalist, mille Ants korraldas Sõpruse pargis Põltsamaal ja mis kestis terve suve Selle 1973. aastal asutatud, rohkete haruldaste, nimeliste ja mälestuspuudega täidetud pargi rajamise eesotsas on 30 aastat olnud samuti Ants Paju.

Üks skulptuurifestivalil loodud taiestest on Tauno Kangro “Tee Olümposele”. Sellesse skulptuuri on raiutud kõigepealt 63 eri aegadel olümpialt medali saanud Eesti sportlase nimed ja lisaks veel kolm tänavust medalimeest.

Septembris kutsus korraldaja sinna olümpiamedalistid, kes meile Ateenast au ja kuulsust tõid. Selgus, et Ateenal on Antsu jaoks ka isiklik tähendus. Aastate eest seenioride võistlusel riputati talle seal kaela medal, ent tähtsamgi oli mõista seda igavikulist linna kõigi tema sümbolite ja tähendusega. Maa, tuli ja vesi on loodusega “sina” peal olijale läbitunnetatud ja nagu ta ise väitis, on ta neid sümboleid kasutanud oma kuuekümneme eluaasta jooksul õige mitme ettevõtmise juures.

Selle jutuga jõudsime meie kohtumise põhjuseni – **Ants Paju sai 10. septembril kuuekümneseks**. Ja et ta pole tavaline korralik isand, kes korraldab oma juubeli suguvõsa ja sõprade seltsis ohtrate söökide-jookidega õhtust hommikusse või teise õhtusse, kallite kinkide, kohustusliku juubilari austamise ja kõige muu sellisega, siis tema, imelik inimene, kutsus juba kevadel hulga erinevast rahvusest kunstnikke

parki graniitskulptuure välja raiuma. Need jäävad püsti veel kauaks pärast meid, nõndasama nagu pargipuud kohisevad uitajaile ka saja aasta pärast.

“See ühe või teise inimese juubel on kahe otsaga asi”, arvas Ants. “Tulijad näevad vaeva, mida sulle selleks puhuks kinkida. Tegelikult mäletan ennast juba hästi väiksena mõtlemas, mida teistele oma sünnipäeval kinkida. Mul on meeles, kui sain seitsmeaastaseks. Olime siis Siberis, tädi oli küla eestlaskonna jalule ajanud ja kõik tulid meile. Ja minu kingitus neile oli – ma lugesin ette omatehtud värsiread, mis olid pühendatud inimestele.”

Kes Antsu vähegi tunneb, see teab ka, et ta on suur rännumees, aga ta ei rända kaugeltki vaid iseenda lõbuks. Ikka on ta soovinud olla kellelegi abiks, olgu saatusekaaslased Siberist, Kaukaasiasse rännanute järeltulijad, kodukandi noored, puuetega inimesed ja kes kõik veel. See oma sünnipäevaks teistele kingituste tegemise soov istub tal ilmselt peaaegu sündimisest saadik sees või vähemalt niikaua, kui ta ennast mäletab. *“Kui ma sündisin, olid kõik teed juba rajatud, mul jäi üle valida üks neist või sisse sõtkuda oma rada”,* tunnistas Ants. Ta leidiski oma ja kutsus endaga kaasa teisi. Tema ettevõtmised pole nn. ühemehešõud, kus üks on läikivas ülikonnas laval ja teised plakutavad talle. Vaid üheskoos minemisel on Antsu jaoks mõtet. “On see hirm üksinduse ees?” kiusan teda. *“Hirm ja armastus”,* vastab Ants. Julge inimene.

“Sa oled ühe mehe elus teinud mitme mehe töö”, nendin lõpetuseks.

“Mu isa tahtis saada seitset poega. Mina jõudsin sündida, teised jäid tulemata, enne viidi isa Siberisse. Eks ma pea siis nende kuue venna töö ka ära tegema”, muigab Ants Paju, suurt kasvu ja suure südamega mees.

Liina Kusma

INIMENE, AITA ISEEND!

Viljandimaa Invaühingu käsitööringi tubli eestvedaja on palju aastaid olnud Maia Pullerits.

Maia Pullerits pälvis Eesti Liikumispuuetega Inimeste Liidu 15. aastapäeval tänukirja käsitöönäitustel osalemise ja käsitööringi eduka eestvedamise eest. Maia on rõõmsameelne osavate kätega proua Mõisakülast ja lahkelt nõus rääkima käsitööringi tegemistest.

Naised käivad Viljandimaa Puuetega Inimeste Kojas teispäeviti, koos on käidud juba üle 7 aasta. Nende aastate jooksul on saadud headeks sõpradeks ning üksteist toetatakse muredes ja jagatakse rõõme. Maia arvates on õnnelembisest ja heegeldamisest tähtsamad inimlikud suhted, mis naise koos hoiavad. Alati on heameel üksteist näha ja koosviibimistel valitseb rõõmus elevus, nali ja naer. Käsitööringi liikmete sünnipäevi tähistatakse lilledel kinkimise ja tagasihoidliku kohvilauaga.

Ühingu motoks on: *inimene, aita iseend!*

Näputööd tehes on naistel palju suuri plaane, millest Maia arvates enamik läheb luhta, sest kõigele ei jätku aega, raha, tervist ja mõnikord isegi tahtmist neid täide viia. Aga sellegipoolest ei heideta meelt, vaid mõeldakse välja midagi veelgi uhkemat ning tegutsetakse selle teostamise nimel edasi.

Käsitööringi naised on andekad päris mitmes valdkonnas. Tõeliselt hästi õnnestus läbi viia luulevõistlus, mida kavatses kindlasti ka edaspidi korraldada. On tehtud meeldejäädavaid reise Eestis, Soomes ning tulevikus tahetakse veel kaugemalegi reisida.

Ideedest Maial puudu ei tule, käsitööajakirjade kaudu ollakse kursis Euroopa trendidega ning lapiteki mustrite tegemisel on lemmikuks koguni Ameerika käsitööajakirjadest saadud mustrid. Sest Ameerika lapiteki mustrid on julged ja

värviküllad, mis ahvatlevad Viljandimaa käsitöönaisi samale rajale astuma, Maia arvates just niikaugele, kui eestlaste tagasihoidlikkus seda lubab.

Lapitekke ja teisi käsitööringis valmistatud töid on näitamas käidud liikumispuuetega inimeste suvelaagrites Saaremaal, Madsal, Viljandis, Mõisakülas ning Kõpus. Kätt on proovitud Anu Raua käsitöölaadal Heimtalis, mis kujunes käsitöönaisetele rõõmsaks üllatuseks - osteti nendegi kaupa, kuigi ümberringi oli tõeline käsitööpuutus. Viljandimaa Puuetega Inimeste Nõukojas kohtutakse tihti teiste ühingute käsitöönaisete, eriliselt hoitakse silma peal Viljandimaa naisliidu liikmetel, et mitte neist tegemiste poolest maha jääda. Konkurents õhutab suurematele tegudele ning jõudusid ühendades võiks korraldada vastutusrikkamaidki üritusi.

Maia räägib, et omatehtud esemete müümist ei ole naised kunagi endale eesmärgiks seadnud, selleks peaks kaupa olema suuremas koguses. Ning suurel hulgal ühesuguste esemete valmistamine ei ole naistele vastuvõetav. Huvitatakse rohkem uutest mustritest ja materjalidest. Pideva katsetamise tulemusena saadakse huvitavaid uusi ja ainulaadseid esemeid, aga tihti ei ole töö kvaliteet müügikõlblik.

Suurim au ja uhkus Maia Pulleritsu arvates on Hansapäevade näitus Viljandi kultuurimajas, esinetud on mitmel aastal ning pälvitud aina kiitvaid hinnanguid.

Tulevikus loodab Maia koos teiste käsitöönaisete jätkuvale heale koostööle teiste ühingutega ning kindlasti on plaanis jätkata Hansapäevadel osalemist kaunite lapitekkide ja teiste töödega.

Maia tahtejõulisus ja optimistlik ellusuhtumine andku jõudu ja tegutsemisindu ka Sulle, armas lugeja!

Kersti Puusild

On aegu ilusaid.....

Tänavune suvi oli vihmarikas, kuid 25. - 27. juunini oli ilmataat andnud saarlastele sooja ja vihmatu ilma. Ja need päevad kuulusid Eesti liikumispuuetega inimestele, kes pidasid Karujärvel oma 13-ndaid suvepäevi. Kohale oli tulnud ligi 200 inimest koos pereliikmetega üle Eesti. Igale ühingule oli 12 kohta. Seega ka saarlastele ainult 12 kohta ja need kuulusid toimkonnale. Suvepäevad kulgesid üldise üksmeele õhkkonnas.

Kuigi oleme liikumispuudega, tegeleme siiski aktiivselt spordiga. Nii võistlesime boccias, nooleviskes jne.

Ka näitasime oma käsitööoskusi talve jooksul valminud esemete kaudu. Vaatamist oli palju. Üleüldist imetlust pälvisid viljandlaste õmmeldud teatri- ja sussikotid. Lastele meeldisid saarlaste tehtud nukud ja kootud mänguasjad. Ajast aega on meie näituste naelaks kadakast valmistatud esemed.

Toimus ka Saaremaa-teemaline viktoriin, kust osavõtt oli vägev.

Sel suvel oli võimalik purjetada Karujärvel ja lähemalt näha seal asuvaid saari.

Tohtritega kohtumisel saime teada, kuidas vältida haiguste ägenemist ja muud kasulikku. Võimalik oli ka individuaalne konsultatsioon füsioterapeutidelt.

Toimus traditsiooniline ekskursioon Saaremaal. Seekord oli reisisihiks seatud Sõrve poolsaar, kus oli palju vaadata. Samuti oli nendel päevadel avatud

varvastega maalija Meelis Luksi maalinäitus Kuressaare Kuursaalis. See näitus on saanud nii välismaalaste kui ka eestlaste poolt kõrge hinnangu. Siinkohal meie tänusõnad hr. Arvo Aderile, kes tegi võimalikuks selle ainulaadse näituse Saaremaale toomise.

Lastel oli võimalus valmistada täiskasvanute juhendamisel toredaid näputöid ja samuti oli neile korraldatud spordivõistlusi.

Suvepäevadel pistsime rinda ka isetegevuses. Meie seast on välja kasvanud Läänemaa Invaühingu oma teater, kes on isetegevusülevaatuselt kaasa toonud häid kohti. Nende poolt lavastatud "Kalevi kojutulek" oli väga humoorikas ja nauditav etendus. Ka meeldisid meie rahvale "Moekate" etteasted. Öhtu lõkke ääres kujunes väga nostalgiliseks ja meeleolukaks, veel kaua kõlasid Karujärve põlispuude all lustlikud pillilood ja telkidest kostis jutukõma.

Järgmisel öhtul oli isetegevusetteastete teemaks paroodia tänapäeva poliitikast, kusjuures igale ühingule oli antud kindel partei, keda ta pidi esindama. Kõik tulid ülihästi toime, nalja ja naeru oli palju.

Mis on selliste suvepäevade sügavam mõte? Selline küsimus võib tervel inimesel küll tekkida. Vastus aga on väga lihtne. Ikka see, et liikumispuudega inimene saab kodusest keskkonnast välja, saab sõita laevaga ja tunda ennast Saaremaal turvaliselt, saab kohtuda vanade sõpradega ja tekivad uued tutvused.

Seekordsed suvepäevad said teoks tänu headele sponsoritele ja abilistele, kellele Eesti Liikumispuudega Inimeste Liidu poolt suur tänu:

**Saaremaa Laevakompanii
a/s Karujärve
Saaremaa Tarbijate Ühistu
Hasartmängumaksu Nõukogu
Saaremaa Ühisgümnaasiumi köök
o/ü Reisud VL
o/ü Kalamu
Moekad
Maano Tang
Ainor Väli**

*Maire Peirumaa,
Saare Maakonna Invaühingu esinaine*

VEEL KORD LEEDUS

Ilmselt paljud on lugenud minu muljeid eelmise aasta süstamatkast Leedus kas ELIL-i infolehest või Lääne-Harju Ekspressist. Seega ei hakka ma paljuski kattuvaid momente kordama. Ausalt öeldes, ega ma tänavu just eriline entusiast ei olnudki Leetu minema, kuid eelmise aasta kaaslane Madis Ott oli niivõrd sihikindel, et sai mind nõusse. Seda peamiselt seeläbi,

et tema eestvedamisel sai kirjutatud projekt Avatud Eesti Fondi Balti-Ameerika Partnerlusprogrammi ning sealt saadi ka raha reisikuludeks.

Reisiks edasi-tagasi kulus kaks päeva, lisaks päev enne retke ning teine pärast retke Vilniuses. Seekordne reis kulges Ida-Leedu järvedel ja mullusega võrreldes aeglasema vooluga jõgedel.. Ka kaldad olid madalamad ja seega oli abilistel ehk veidi kergem meid süstadest laagriplatsidele ja tagasi toimetada.

Tänavune matk erines tublisti eelmise aasta omast. Vee peal olime samuti 5 päeva ja läbitud kilometraaž oli enam-vähem sama, mis eelmiselgi reisil, kuid sajune ilm pakkus oluliselt teisi kogemusi. Kui mullu tüütas meid päike, siis sel aastal saime kätte kogu naudingut märjana olemisest. Seega oli põhitegevus lõkkeõhtutel lisaks

jutule-laulule varustuse kuivatamine. Seltskonna auks peab ütleva, et sellel vihmasel retkel ei olnud meeolelu viletsam kui eelmise aasta päikeselõõsas. Saime ka uusi tuttavaid, sest korraldajad püüavad suure soovijate arvu juures läbi viia mingil määral rotatsiooni, et vältida suletud ringi tekkimist. Samas peab olema ka mingi osa kogemustega tegijaid, kelle järgi saaksid uustulnukad joonduda, sest kogenumatel on tavaliselt kaasas rõivastust igaks elujuhtumiks, info marsruudil teadaolevatest mobiilioperaatoritest side tagamiseks, mitmekesine ja küllaldane ravimitevalik jne. Sellest sünnib turvatunne ja hea meeolelu, milleta säärasel suhteliselt ekstreemsetes oludes kulgeval retkel läheks raskeks.

Tarmukad leedulased on väga huvitatud analoogse rahvusvahelise retke jõudmisest ka Eesti pinnale. Seda initsiatiivi toetab igati ka Madis (mina loobun sellest initsiatiivist, sest teadaolevalt on iga initsiatiiv karistatav ja mul on piisavalt koormust). Selles mõttes rõõmustas Noorteklubi Händikäpp 10. sünnipäeval kuuldu, et ka neil on juba süstamatkad muutumas traditsiooniks.

Ehk siin ongi tee arenguks?!

Pakun kontaktivõimalusi:

Madis Ott – tel. kodus 47 33 820, e-post mulk41@hotmail.ee

ELIL ja Auli Lõoke – 672 0223, GSM 529 3144, e-post elil@elil.ee

Leedu poolelt Füüsiliste Puuetega Inimeste Liidust NEGALIA (minu vaba tõlge):

Projektikoordinaator Ginta Žemaitaitytė ginta@negalia.lt

Viitsepresident Gasparas Alekna gasparas@negalia.lt

President Rasa Kavaliauskaitė rasa@negalia.lt

Projektikoordinaator Eglė Vaičikauskaitė egle@negalia.lt

Projektikoordinaator Ugnė Šakūnienė ugne@negalia.lt

Soovitan leedulastega suhtlemisel saata info kõigile eeltoodutele, sest ma ei oska päris täpselt väita, kes neist on tugev vene keeles ja kes inglise keeles. Kui keegi valdab leedu keelt, siis saab infot ka veebiaadressilt <http://www.negalia.lt/>

*Edukat koostööd soovides
Heiki Lumilaid*

Sport *contra* puue

Meil on käibel ütlus, et planeerides suviseid üritusi, teeme kokkuleppe ilmataadiga. Siiani pole me unustanud projekti sisse kirjutada päikesepaistet. Mitu päeva oli sadanud vihma ja muutusime juba murelikuks, et seekordne tehing on taadil ununenud. Täpselt kokkulepitud ajal keerati taevased kraanid kinni ja vargsi hiilis taevaalaotusesse naeratav soe päike.

Koostöös Lääne-Virumaa Puuetega Inimeste Kojaga oleme algatanud maakonnas uue suvise traditsiooni - invaspordipäeva Rakveres rulaplatsil. Tänavune spordipäev leidis endale ka nime "Sport contra puue" tänu päevajuht Samuel Golombile. Seekord oli meie spordipäev lülitatud Rakvere linna kultuuripäevade programmi ja nii oli tagatud tasuta reklaam üritusele. Turvalise ja sujuva võistluspäeva tagamiseks olid meid abistamas Tapa Väljaõppekeskuse noored ajateenijad. Individuaalaladest võisteldi tiitlitele "Rammumees" ja "Rammunaine", nooleviskes ja ratastooli vigursõidus. Ratastooli vigursõidul lõid agaralt kaasa Karmeli noored ja teised entusiastid, kuid seni on esikohtadele platseerunud "elukutselised", sest neil on suuremad kogemused ratastooli käsitlemisel. Neljaliikmelised teatevõistkonnad panid välja Karmeli koguduse noored, "Virumaa

Teataja", Rakvere linnavalitsus (katkestas võistluse poole pealt), Viru Valere, Kojanaised, Rakvere Liikumispuuetega Inimeste Ühing, Kutsehaigete Ühing, Tugiühing "Käsikäes" ja sõbrad Järvamaalt ning Jõgevalt. Teatevõistlus koosnes neljast etapist: värviliste pallide sorteerimine; pudelite veega ääreni täitmine; pesu kuivama panek nõõrile, kinnitades iga riideseme kahe pesulõksuga ja takistustega raja läbimine ratastoolis. Võistlejaid oli ergutamas kisakoor, kes kasutas ka abivahendeid.

Rakveres avati äsja uus ja kauaoodatud spordihoone ja nii said kõik spordipäeval osalejad minna tutvuma Rakvere Spordikeskusega, mille ruumides korraldati meile pooletunnine ekskursioon. Spordipäev lõpetati Spordikeskuse kohvikus, kus kinnitati keha ja autasustati südikaid võistlejaid. Muusikalist meelelahutust pakkus noormuusik Ilja süntesaatoril. Leidsime, et tähtis pole võit, vaid osavõtt - kaasaelamist, võistluspingeid, entusiasmi jms. tuleb endal kogeda, et tunnetada kohapealset meeleolu. Meie spordipäeva võib pidada uuenduslikuks, sest puudelistega võrdsetel tingimustel võistlesid ajakirjanikud, linnavalitsuse ametnikud ja usukoguduse liikmed.

Elle Pohlak, Viru Valere juhatuse liige

PORTREERAAMAT LIIKUMISPUUDEGA INIMESTEST

Juhatuse esimehe A. Leemetsa initsiatiivil **on plaanis koostada ja välja anda raamat, mis sisaldaks 20-30 lugu meie inimestest.** Lood peaksid olema positiivses võtmes, julgustavad neile, kes on omadega puntras ja vajavad tuge. Raamat, mis sobiks müügiks, kinkimiseks tervele inimesele puudega inimese paremaks mõistmiseks ja meie liidu esitlemiseks.

Inimesed, kelle lugu jutustada, ei pea tingimata olema liidu liikmed, mitte üksnes "vanad ja teenekad". Oluline on sõnum, mis edasi antakse, olgu andjaks noor või vana. Inimesed, kes vaatamata oma puudele ja raskustele, on edukad tööelus, spordis, harrastustes või mis tahes eluvaldkonnas.

Kes on need väarikad üle Eesti? Saatke oma ettepanekud, lisage väike tutvustus, miks võiks just see inimene olla loo kangelane. Saaksime teha valiku, küsida inimeselt nõusolekut oma loo rääkimiseks raamatu kokkupanijale. **Hea oleks saada teie ettepanekud ja arvamused kuu aja jooksul, et tuleval aastal projektiga alustada!**

Auli Lõoke, tegevjuht

ÜLDKOOSOLEK UUE JUHATUSE VALIMISEKS

toimub 26. 11. 2004 kell 11.00 Tallinnas, Endla 59 saalis.

Üldkoosolekust võtavad osa ühingu esimees või juhatuse poolt volitatud isik ja uue juhatuse kandidaadid, kes on selleks kirjaliku nõusoleku andnud.

Üldkoosoleku päevakorra kinnitab juhatus oma oktoobrikuu koosolekul ja seejärel saadetakse kutse koos päevakorraga ühingutesse. Koosolekule sõidu kulud kaetakse endise korra kohaselt kas sõidupiletite järgi või autoga tulles 1 kroon/km.

Lugupeetud ühingute juhid ja liikmed! Meie liidu käekäigu ja edasimineku määrab järgmiseks kolmeks aastaks valitava juhatuse asjalikkus ja teotahe. Teie poolt esitatavatelt kandidaatidelt eeldame oma nägemust liidu arengusuundadest, mõtteeaksust, julgust uute ideede esitamiseks, terviku nägemist üksikprobleemide taga. Vaja on tahet liikumispuudega inimeste elu Eestis paremaks muuta, selleks on vaja huvituda invapoliitikast, eluga kursis olla. Eelkõige on vaja endale aru anda, et juhatuse liige pole aunimetus, vaid see tähendab organisatsiooni juhtimist, reaalselt vabatahtlikku tööd, seega aega, pühendumist, julgust seisukohta võtta ja seda kaitsta ning vastutust kõigi meie liitu kuuluvate inimeste ees. Tähtsusetu pole ka asjaolu, et juhatuse liikmel peab olema liikumisvõimalus – koosolekud on tavapäraselt kord kuus tööpäeval.

Valitud ja nõusoleku andnud kandidaatidelt ootame lühikest ja konkreetset kirjalikku “valimisplatvormi” 1. novembriks, mida saaks ühingutesse tutvustamiseks edasi saata. See aitaks teha paljude hulgast parima valiku, mis on meie kõigi huvides.

* * * * *

Artiklid käesolevas Infolehes

1.Otsustav ja ärev septembrikuu	<i>Auli Lõoke</i>
2.FIMITICi juhatus Eestis	<i>Auli Lõoke</i>
3.Puuetega inimeste liikumise juhtide Budapesti resolutsioon	<i>Auli Lõoke</i>
4.Antsuga Antsust.	<i>Liina Kusma</i>
5.Inimene, aita iseend!	<i>Kersti Puusiid</i>
6.On aegu ilusaid	<i>Maire Peirumaa</i>
7.Veelkord Leedus	<i>Heiki Lumilaid</i>
8.Sport <i>contra</i> puue	<i>Ei/e Pohlak</i>
9.Juhatuse teated	<i>Auli Lõoke</i>

Infolehe toimetanud LIINA KUSMA